

Velfærd og kold krig

Målgruppe: 5.-10. klasse, Ungdomsuddannelser, Voksenuddannelser

Velfærd og kold krig

Beskrivelse

Dansk dokumentarserie i 10 afsnit. Lars Mikkelsen fortæller om anden halvdel af 1900-tallet. Danmark er midt i Anden Verdenskrig og danskerne er begyndt at gøre modstand mod den tyske værnemagt. Men krigen skaber ikke den fred, som alle håber på. For nu begynder en kold krig mellem øst og vest og trusler om atomraketter, død og ødelæggelse. Men det er også en tid med mange nye opfindelser og hvor de mange husmødre får både køleskabe og fryserne og hvor drømmen et velfærdsliv med parcelhus og ferie bliver muligt.

Pædagogisk note

Tv-serien "Historien om Danmark" (10) "Velfærd og kold krig" giver eleven et levende og fagligt veldokumenteret indblik i Danmarks vej mod en moderne verden fra slutningen af 2. verdenskrig, Den kolde Krig til indmeldelse i internationale foreninger som FN og EU. Den pædagogiske vejledning indeholder fem elev-spørgsmål og korte lærersvar, der kan bruges som undervisningsopstart og/eller med kildekritisk sigte og repetition efter udsendelsen. Se link nedenfor under "supplerende materialer".

Kapiteloversigt og kapitelindhold

Kapitelsæt: Historien om Danmark. Velfærd og kold krig.

- 01: Indledning** **00:05:52**
Intro til det sidste afsnit, der handler om Danmark i efterkrigstiden, om den kolde krig og truslen om atomkrig, om øget velfærd og nye opfindelser.
- 02: Inger Merete Nordentoft** **00:08:08**
Den danske modstandsbevægelse er efterhånden etableret og tyskerne slår hårdt ned derpå. Inger Merete Nordentoft, som huser modstandsfolk og selv er involveret i Ringen, et modstandsblad, bliver fængslet i 5 mdr. af tyskerne. Hun tilhører de kulturradikale og i fængslet skriver hun bogen "Opdragelse til demokrati", hvor hun bla. argumenterer for liggeret mellem kønnene og at børn skal opdrages til demokrati.
- 03: Ulovlige aborter og Jens Otto Krag** **00:10:59**
En graviditet uden for ægteskab har store sociale og økonomiske konsekvenser, især for kvinderne. Mange får foretaget ulovlige aborter, et ikke helt ufarligt indgreb. Jens Otto Krags kæreste er en af disse kvinder og det sætter spor i den unge mand. Han er vokset op blandt underklassen og er optaget af, hvordan de små i samfundet også kan få del i de muligheder, der ellers er forbeholdt borgerskabet.
- 04: Krigens knaphed og Kirsten Hyttemeier** **00:13:52**
Der mangler madvarer i byerne under krigen, særligt kød, sukker og mel, som er rationeret. Kolonihaverne, som siden 1890'erne har været et åndehul for de fattige arbejdere, får ny og afgørende betydning, for danskerne skal klare sig igennem krisen ved at spise langt flere grøntsager en tidligere. Det er en opgave ernæringslærerinden Kirsten Hyttemeier tager op. Hun cykler bl.a. rundt og demonstrerer for kvinder, hvordan de kan gøre det daglige måltid næringsrigt og smagfuldt.
- 05: Tyskernes klapjagt** **00:16:10**
Efterhånden som modstandsbevægelsen vokser i Danmark, strammer tyskerne kontrollen og forlanger i 1943 dødsstraf for alle sabotører. Regeringen kan ikke acceptere dette og går af august 1943. Det betyder, at tyskerne også kan intensivere deres klapjagt på de danske jøder. Men i 1943-44 slår russerne tyskerne tilbage i øst og de allierede i vest og mange fornemmer, at tyskerne er trængt. Det øger modstandsbevægelsen herhjemme og bla. bliver ca. 7000 jøder sejlet til Sverige.

- 06: Folkestrejken 1944** **00:17:58**
På landets største arbejdsplads, det store skibsværft B&W i København, bygger man skibe til tyskerne, men også her modarbejder man tyskerne ved at arbejde så langsomt som muligt. Men den øgede sabotage og modstand får tyskerne til at svare igen ved at indføre spærretid i København - ingen måtte forlade deres hjem mellem kl. 20 og 05. - En indgriben i det private liv, som værftsarbejderne reagerer prompte på. De går hjem kl. 12 samme dag med den begrundelse, at de ellers ikke kan nå i kolonihaven! Modstanden spreder sig til hele København og mange steder bygger man barrikader, så tyskerne ikke kan komme ind. Tyskerne svarer igen ved at lukke for el, gas og vand, men sammenholdet i København bare vokser.
- 07: Strejkens konsekvenser** **00:21:05**
Politikernes forsøg på at dæmpe gemytterne og ophæve strejken trænger ikke igennem. For at hindre, at strejken skal brede sig til hele landet, ophæver tyskerne spærretiden og åbner igen for el, gas og vand. Men det er modstandsbevægelsen, der har magten og politikerne må indse, at de ikke har tag i befolkningen. Spørgsmålet om, hvem der skal lede landet efter krigen, begynder nu at melde sig. - Politikere, der samarbejdede med fjenden eller de stærke modstandsfolk? Og hvad med demokratiet?
- 08: Jens Otto Krag** **00:23:16**
I 1944 begynder den 30-årige Jens Otto Krag at markere sig med politiske ideer til, hvordan socialdemokratiet igen kan komme til magten og få landet på ret køl efter krigen. For ham er det alfa og omega, at der sikres arbejde til alle og at landets økonomi kommer under kontrol.
- 09: Danmarks befrielse** **00:24:32**
I foråret 1945 lakker krigen mod enden, men der breder sig en uro for, om det er russerne, der befrier Danmark eller englænderne. Bliver det russerne, må Danmark indstille sig på kommunisme og stalinisme. England tøver, men når at befri Danmark kort før russerne kommer. Danmark er frit - dog er Bornholm et år efter krigen besat af russerne. Jens Otto Krag er bekymret. Socialdemokratiet har mistet popularitet pga. samarbejdet med tyskerne og deres vigtigste våben er nu Krags eget program, Fremtidens Danmark.
- 10: Inger Merete Nordentoft II** **00:28:17**
Efter krigen bliver Inge Merete Nordentoft skoleinspektør på Katrinedalskolen i København og hun kan endelig arbejde for sine ideer om, at børn er forskellige og lærer i forskelligt tempo. Hun er ugift, men adopterer en dreng. Hun melder sig ind i DKP og bliver også valgt ind i folketinget, - et valg, hvor socialdemokraterne går tilbage - de havde stået i spidsen for samarbejdsregeringen - og venstre vinder.
- 11: Marshallplanen** **00:31:07**
Danmark er i årene efter krigen præget af manglende fødevarer, en slidt industri og en trængt økonomi. Samtidig er der spændinger mellem øst og vest - USA har A-bomber og er på den måde den største magt, og USSR sætter alt ind på at være med i det kapløb. USA tilbyder Danmark Marshallhjælp, en økonomisk håndsrækning, mod at Danmark opruster sit forsvar mod øst. Socialdemokratiet, som igen har fået regeringsmagten i Danmark (nu med Hans Hedtoft i spidsen og Jens Otto Krag som handelsminister), tager imod hjælpen, men på betingelse af, at landet ikke skal opruste mod øst. Fra da af, har Danmark været knyttet til den vestlige verden.
- 12: Inger Merete Nordentoft III** **00:35:27**
Inger Merete Nordentoft er skoleinspektør, folketingskandidat, forfatter, enlig mor - og gravid uden af være gift. Skandaløst synes mange, idet familien er at betragte som grundpillen i samfundet og forældre- og lærergruppen omkring Katrinedalskolen er splittet. En del af eleverne bliver flyttet til en ny skole, der bygges i protest mod hende, men Inger Merete Nordentoft fastholder sin stilling på Katrinedalskolen og bliver et symbol på kvindernes ret til at få børn - ægteskab eller ej.

- 13: Atlantpagten** **00:37:26**
I 1948 bliver Tjekkoslovakiets styre væltet i et kommunistisk kup, støttet af USSR og der spreder sig en frygt for, hvilket land der bliver det næste. I 1949 bliver Tyskland delt i BRD og DDV og Danmark går sammen med en række andre vestlige lande om at oprette Atlantpagten (senere NATO), en aftale om, at landene kommer hinanden til undsætning i tilfælde af krig. I 1949 prøvesprænger USSR deres første A-bombe og Danmark er i tilfælde af krig i fare for at blive en krigszone.
- 14: Teknologiske fremskridt** **00:38:33**
Både på landet og i hjemmene oplever man de mange store fremskridt - på landet betyder det, at 300.000 mennesker i løbet af 50'erne bliver arbejdsløse og søger mod byerne, hvor de lettere finder arbejde på de mange fabrikker. I hjemmet får køleskabet en stor rolle for den moderne livsførelse.
- 15: De store strejker i 1956** **00:40:50**
Arbejderne i industrien kræver mere i løn, men Jens Otto Krag, som er økonomi- og arbejdsminister, overtaler dem til at holde igen med lønnen et par år endnu, indtil produktionen stiger og kan bringe den samlede økonomi i Danmark frem. Men på B&W er produktionen høj og værftsarbejderne har fået nok. 100.000 nedlægger arbejdet og Jens Otto Krag forsøger at overtale fagforeningerne til at tale deres medlemmer til ro, men han forstår samtidigt, at der er fare for at kommunisterne får tag i folk. Disse forhandlinger går i hårdknude og regeringen ser sig nødsaget til at fastsætte lønnen.
- 16: Utryghed og velfærdstat** **00:43:43**
I november 1956 kører sovjetiske kampvogne ind i Ungarn, som et modangreb på befolkningen, som har afsat den kommunistiske regering. Det skaber stor angst for 3. verdenskrig. I Danmark melder Inger Merete Nordentoft og mange andre ud af DKP, som mister indflydelse i dansk politik.
Men i slutningen af 50'erne er der økonomisk fremgang i landet, - lønningerne stiger, arbejdstiden falder, ferien øges, folkepension indføres og alle får det bedre. En ungdomskultur vokser frem, fritidshjem opstår og nye sociale ordninger træder i kraft.
- 17: Spænding og afspænding mellem øst og vest** **00:47:47**
I begyndelsen af 60'erne er frygten for en a-krig stor og der bygges underjordiske bunkeranlæg i hele Danmark. I Berlin bygger Østtyskland en mur omkring Vestberlin og herhjemme vejledes befolkningen i, hvordan de bedst sikrer sig selv i tilfælde af krig.
Men i 1963 indgår øst og vest en aftale og det betyder et punktum for atomkapløbet.
- 18: Velfærdsstaten tager form** **00:50:28**
I 1960'erne er den danske økonomi i fremgang og der er fuld beskæftigelse. Kvinderne kommer ud på arbejdsmarkedet, gæstearbejdere inviteres op og aldrig har der været så mange offentlige ansatte og offentlige udgifter. Vi får parcelhuse, biler, plejehjem, børnehaver, bistandshjælp, fri abort, su og meget andet. Og ungdommen får mod på at udfordre de traditionelle levemåder af og markere sig politisk i ungdomsoprøret.
- 19: EF** **00:57:00**
Jens Otto Krag er statsminister i Danmark og i 1972 udskriver han valg, hvor danskerne skal tage stilling til, om Danmark skal være med i Det europæiske Fællesmarked. Han er overbevist om, at det er det der skal til, for at sikre, at det danske velfærdssamfund kan bestå og fortsat udvikle sig. Danskerne stemmer ja og samme dag træder Jens Otto Krag tilbage fra dansk politik, overbevist om, at dansk økonomi er sikret.
- 20: Oliekrisen og konservativ genopretningspolitik** **00:58:46**
Men i 1973 er der krig i Mellemøsten og prisen på olie stiger. Det betyder, at prisen på energi og strøm stiger markant og det bliver dyrt at producere. Danskerne oplever kraftig indskrænkning i forbruget og høj arbejdsløshed. Det danske velfærdssamfund er tæt på at bryde sammen og socialdemokratiet overlader magten til en firkloverregering med Schlüter i spidsen. De gennemfører en kraftig slankekur i dansk økonomi og de danske systemer.

21: Den kolde krigs genoplussen og afslutning**01:01:24**

I 1979 trækker Sovjet ind i Afghanistan og våbenkapløbet mellem øst og vest tager igen fart. Men USA har et teknologisk forspring og østens prioritering af militær ødelægger østblokkens økonomi. Det forstår Mikhail Gorbatsjov og han indleder et samarbejde med Ronald Reagan, USA's præsident med henblik på at afskaffe en række a-våben. I 1989 falder Berlinmuren og Sovjet går i opløsning - alt sammen fredeligt. Det bliver enden på den kolde krig.

Links

Ideer til din undervisning

<https://cfu.kp.dk/fag/historie/>